

EFFEKTRAPPORT 2020 RFSU

FIGHTING FOR BODY RIGHTS SINCE 1933

RFSU KONGRESS 2021
11-13 JUNI

1. VAD VILL RFSU UPPNÅ?

Verksamhetsidé

Riksförbundet för sexuell upplysning, RFSU, är en partipolitiskt och religiöst obunden ideell medlemsorganisation som bildades 1933 av Elise Ottesen Jensen. RFSU:s syfte är att med kunskap, lust och engagemang arbeta för allas rätt att vara, välja och njuta. Vi arbetar lokalt, nationellt och internationellt för sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter, det vill säga varje människas lika möjligheter, rättigheter och förutsättningar till en trygg och tillfredsställande sexualitet och att utan tvång, våld eller diskriminering kunna bestämma över sin egen kropp.

Arbetsätt

RFSU har till syfte att möjliggöra engagemang, öka kunskap, bilda opinion, påverka politiker och beslutsfattare samt utkräva ansvar inom frågor som rör sexualitet, på både lokal och nationella nivå i Sverige och internationellt. Genom sexualupplysning, utbildning och opinionsbildning vill RFSU råda bot på kunskapsbrist och öka den sexuella hälsan. Genom att bygga nätverk och samverka och stötta andra vill vi stärka det gemensamma arbetet med dessa frågor. Genom RFSU:s klinik följer vi utvecklingen inom det kliniska området och bidrar till ny kunskap. Vi identifierar målgrupper och arenor där behoven inte är tillgodosedda och verkar för att förbättra situationen för de mest utsatta och de med störst behov.

RFSU:s lokalföreningar och medlemmar gör RFSU levande i hela landet och bidrar genom sitt lokala engagemang till RFSU:s målsättningar genom sexualupplysning och

opinionsbildning och lokalt sexualpolitiskt påverkansarbete. Lokalföreningarna bedriver även informatörsverksamhet som kompletterar skolans sexualundervisning. I RFSU:s lokalföreningar utvecklas ny kunskap och nya metoder i sexualupplysning genom olika projekt.

I det internationella arbetet väljer vi att arbeta i länder där bristen på sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter är stor, där rätten till abort inte tillgodoses, där tillgången till sexualundervisning är begränsad och där sexuella rättigheter inte respekteras. RFSU vill föra ett brett samtal om sexualitet som engagerar människor både inom och utanför organisationen - lokalt, nationellt och internationellt.

Vår organisation ska vara en betydelsefull aktör i sexualpolitiska frågor, som deltar aktivt både i den allmänna debatten och i mer formella sammanhang. RFSU ska också verka för en jämlik vård för alla i Sverige och bidra till att utveckla vården så att den har kapacitet och kunskap att möta de behov som identifieras. Vi vill också spela en viktig roll som bevakare av att frågor om sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR) får en framträdande plats i det svenska utvecklingssamarbetet och i det internationella påverkansarbetet

RFSU AB, vars verksamhet inte omfattas av den här rapporten, utvecklar och säljer produkter inom sex, kropp och välbefinnande. RFSU AB ägs av förbundet och vinstöverskott går till RFSU:s verksamhet.

Övergripande mål och effekter

RFSU:s övergripande mål är att alla människor ska ha rätt till sin kropp och sin sexualitet. Sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR) är grundläggande mänskliga rättigheter fastställda i internationella överenskommelser.

RFSU utgår från övertygelsen om sexualitetens centrala roll för individ och samhälle och verkar för en kunskapsbaserad och öppen syn på sexualitet och relationer.

Den sexuella hälsan är starkt förknippad med vår allmänna hälsa och vårt välbefinnande. Om vår sexualitet kränks eller begränsas kan vi och våra relationer ta skada. Oavsett om vi uttrycker den eller inte är sexualiteten en del av vår tillvaro. Den påverkar hur vi relaterar till vår omvärld och hur vår omvärld relaterar till oss. RFSU menar därför att sexualiteten är politisk. Samhället och dess aktörer måste ta hänsyn till sexualiteten. Det är ett ansvar vi alla delar, från makthavare till individ, i Sverige och i världen. RFSU:s sexualpolitik och arbete utgår från allas frihet att vara, frihet att välja och frihet att njuta.

De främsta orsakerna till att dessa rättigheter inte tillgodoses är diskriminerande normer och attityder i samhället, diskriminerande eller bristfällig lagstiftning, brist på resurser samt avsaknad av politiska prioriteringar. Det är samhällets skyldighet att erbjuda alla möjligheten, kunskapen och verktygen för att åtnjuta dessa rättigheter på egna villkor. Det kräver lagstiftning och tydliga uppdrag till myndigheter, utbildnings-

system, sjukvård och omsorg. Dessutom krävs ett aktivt arbete inom samhällets alla delar för att förebygga förekomsten av stereotypa och destruktiva normer.

Sexuella och reproduktiva rättigheter är också en förutsättning för samhällsutveckling. Att själv kunna bestämma över sin sexualitet, sin kropp och sin reproduktion är avgörande för människors möjligheter att ta sig ur fattigdom, att kunna delta på arbetsmarknaden samt att kunna ta del i offentliga och politiska processer. SRHR är därmed också en förutsättning för social och ekonomisk hållbar utveckling.

RFSU-klinikens sexualmedicinska arbete har som mål att främja sexuell hälsa genom att erbjuda preventivmedelsrådgivning, provtagning för sexuellt överförbara sjukdomar, preventionssamtal samt behandling av könssjukdomar. Sexualiteten rör många delar av människan: vår kropp, vårt psyke och våra relationer.

RFSU-kliniken är därför mån om att se till hela patienten och vid behov erbjuda en kombination av medicinska och psykoterapeutiska insatser. Det gäller inte minst de patientgrupper som inte alltid får sina rättigheter och behandlingsbehov tillgodosedda eftersom kunskap och resurser ofta brister i den övriga vården.

RFSU:s grundsyn

Friheten att vara

Innebär rätten att uttrycka sig själv och sin sexualitet samt att fatta självständiga beslut om sitt liv. Den ens frihet får aldrig innebära en annans ofrihet.

Friheten att välja

Innebär rätten att välja om och med vem eller vilka ens sexualitet ska delas. Den ens val får aldrig förverkligas genom tvång över en annan.

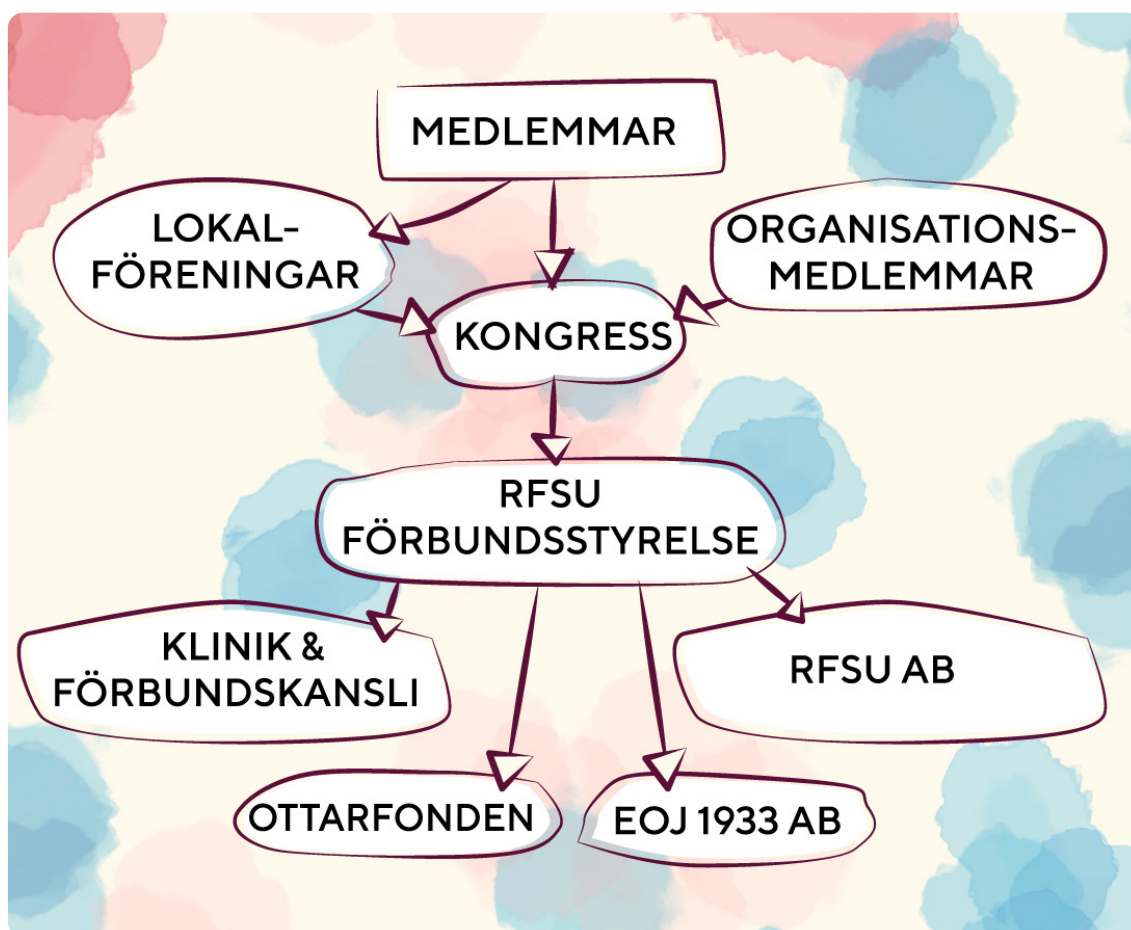
Friheten att njuta

Innebär rätten att njuta som en själv vill och förverkliga sina begär. Den ens njutning får aldrig gå ut över en annan persons rätt att välja och njuta.

2. I VILKET ORGANISATORISKT SAMMANHANG VERKAR RFSU?

RFSU:s organisation

RFSU är en partipolitiskt och religiöst obunden ideell medlemsorganisation. RFSU samverkar med många andra aktörer, bland annat myndigheter och organisationer inom det civila samhället. Arbetet utförs av medlemmar och anställda. Verksamheten finansieras genom bidrag från stat och kommuner, genom avtal med kommun och landsting, genom gåvor från privatpersoner och genom intäkter från egna bolag.

Medlemmar i RFSU är dels enskilda personer som organiseras i RFSU:s lokalföreningar, dels ideella organisationer. Högsta beslutande organ är kongressen som genomförs vartannat år. Mellan kongresserna leds riksförbundet av förbundsstyrelsen. Under 2019 blev vi för första gången på hela 2000-talet över 4000 medlemmar. 2020 slog vi för andra året i rad rekord i antal medlemmar och blev 4398 stycken. Anledningen är att vi lyckats nyrekrytera men även behålla fler medlemmar än tidigare år.

I förbundet ingår RFSU AB, som erbjuder högkvalitativa produkter inom sex, kropp och välbefinnande.

I Stockholm finns ett förbundskansli med uppdrag att bedriva verksamhet samt stötta och samverka med lokalföreningarna. De 17 lokalföreningarna är spridda över Sverige, från Malmö till Luleå. Förbundskansliet och lokalföreningarna samverkar kring en rad olika verksamheter, exempelvis sexualupplysning, metodutveckling och kampanjer. Med medel från förbundet bedriver lokalföreningarna också egen verksamhet inom en rad olika områden, exempelvis sexualupplysning och metodutveckling. Lokalföreningarnas verksamhet finansieras även direkt från externa aktörer, en verksamhet som dock inte täcks in av denna effektrapport.

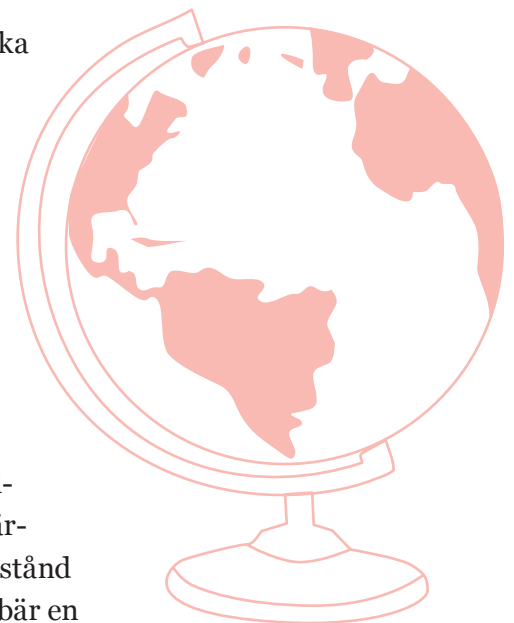
Inom RFSU finns också fem nätverk som samlar och engagerar enskilda medlemmar från hela Sverige som brinner för en specifik sakfråga: Seniornätverket, Aborträttsnätverket, Fetischism- och BDSM-nätverket, Forskarnätverket samt Ungdomsnätverket. Nätverken syftar till att sprida kunskap, genomföra verksamhet och skapa engagemang kring nätverkens teman.

Utöver dessa verksamheter finns stiftelsen "Ottarfonden" som delar ut medel till sina ändamål, samt dotterbolaget EOJ 1933 AB som förvaltar RFSU:s kapital, men som ej bedriver egna verksamheter.

Vid Medborgarplatsen i Stockholm finns också en klinik som ska utgöra modell för en god, jämlik och individanpassad vård baserad på evidens och beprövad erfarenhet, oberoende av kön, sexuell läggning, sexuell praktik, könsidentitet, ålder, etnicitet och funktionsvariationer.

Det internationella sammanhanget

I alla de länder som RFSU verkar i är rätten till sin kropp och sin sexualitet ett kontroversiellt ämne. De organisationer RFSU samarbetar med verkar ofta i ett förtryckande samhällsklimat där motståndet kan komma från stat, från samhällsinstitutioner som skola och hälsovård, från familj och/eller närstående. Vi ser ett allt mer organiserat och välfinansierat motstånd mot SRHR, både i enskilda länder och på global nivå. Det innebär en ökad utsatthet för de organisationer och människor vi stödjer. RFSU är en del

av IPPF (International Planned Parenthood Federation) som är en världsomspännande organisation med medlemmar i 129 länder. Vi samverkar ofta med andra IPPF-medlemmar men även med andra civilsamhällesorganisationer i Sverige, EU och världen. Vi stödjer sammanlagt ett 40-tal organisationer i ett 20-tal låg- och medelinkomstländer. RFSU har ett ramavtal med Sida som ger en långsiktig finansiering åt vårt stöd till civilsamhället.

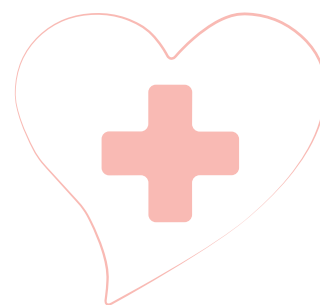
Det nationella sammanhanget

I Sverige finns ett brett stöd bland befolkningen för rätten att bestämma över sin kropp och sexualitet och rätten till kunskap genom skolans sexualundervisning. Vi ser också ett ökat intresse och engagemang för RFSU:s kärnfrågor, inte minst när det gäller frågor som rör ungas sexualitet. Förändringar av skolans sexualundervisning som genomförts har engagerat många debattörer, politiker och andra aktörer inom civilsamhället och diskussioner har förts framför allt kring hur sexualundervisningen kan förebygga sexuellt våld och kränkningar. Det finns ett starkt förtroende för RFSU i sexualundervisningsfrågan och många vänder sig till oss för att få vägledning. Under de senaste åren har vi dock även märkt av ett ökat motstånd och hot från nationalistiska och högerextrema rörelser. De ifrågasätter aborträtten, kvinnors- och hbtq-personers rättigheter och sexualundervisning. Både nationellt och lokalt drabbas RFSU av sabotage och hot.

På nationell nivå samarbetar RFSU ofta med andra aktörer från civilsamhället, den akademiska världen eller inom professionen. Genom projekt- och verksamhetstöd från olika myndigheter, såväl på nationell som lokal nivå, möjliggörs insatser som bidrar till kunskapsutveckling som sedan sprids vidare internt och till andra delar av samhället.

Kliniken

Kliniken verkar i en omvärld där uppdrag och resurser påverkas av rådande vårdideologi, forskning och utveckling, attityder, juridik, vårdpolitik och ersättningsystem. Vi ser en utveckling i vården mot att upphandlingsregler och juridik styr inriktningen alltmer och att professionens röst får mindre plats när vården utformas. Det innebär att gränsdragningar och strukturer kan hamna långt från verkligheten och ibland försvåra för patienter/grupper att få adekvat hjälp utifrån en helhetssyn. I vårt patientnära arbete återspeglas samhällsutveckling, trender, mönster och förändringar i attityder hos vår målgrupp. Vi möter till exempel fler som dejtar för att enbart ha sex och fler som har sex med många. Allt fler utrikes födda hittar kliniken, fler män besöker oss och fler söker som par för problem som rör sex och relationer.

3. VILKA STRATEGIER HAR RFSU FÖR ATT UPPNÅ SINA MÅL?

RFSU:s arbete vägleds av en förändringsteori. Den säger att om det finns SRHR-vänlig lagstiftning och politik, om det finns stödjande normer i samhället för allas rätt till sin kropp och sexualitet, om det finns samhällsinstitutioner som tillgodoser människors SRHR-behov och om det finns civilsamhällesorganisationer som driver och granskar att detta sker, så kommer människors tillgång till SRHR att tillgodoses.

Genom att bidra till ny kunskap, sprida kunskap, påverka politik, bygga nätverk och stärka andra som verkar mot samma mål som RFSU bygger vi ett sammanhang där sexuella rättigheter kan tillgodoses.

Ett viktig uppdrag för RFSU är att identifiera behov hos grupper i samhället som inte får sina rättigheter tillgodosedda, eller som har en sämre sexuell hälsa. Genom samverkan inom såväl RFSU som med externa aktörer underlättas RFSU:s omvärldsbevakning, kunskapsinhämtning och metodutveckling. Det är även ett sätt att påverka fler aktörer att driva RFSU:s prioriterade frågor mot de uppsatta målen. Samverkan mellan förbundet, lokalföreningar och RFSU AB är viktig och ett sätt att samlas mot gemensamma mål och nå ut såväl nationellt som regionalt och lokalt.

Internationellt stödjer vi och samverkar med civilsamhällesorganisationer som bedriver politiskt påverkansarbete för en SRHR-vänlig politik och förbättrad tillgång till vård och information, och som håller regering och myndigheter ansvariga för det. Vi stödjer organisering av aktivister och informationsarbete till människor så att de känner till sina rättigheter, och kan kräva dem. RFSU:s internationella partnerorganisationer väljs utifrån i vilken utsträckning de bidrar till vår förändringsteori; vi har en sammansättning per land där olika partners kompletterar varandra vad gäller metoder, strategier och fokusfrågor. På så sätt ser vi till att organisationerna och därmed resurserna kompletterar och förstärker varandra.

RFSU ska också vara en arena för engagemang kring sexualitet och relationer i Sverige. Det går att engagera sig i RFSU på olika sätt, till exempel genom att vara aktiv i en lokalförening, delta i en enskild aktivitet eller bli givare. Lokalföreningarna spelar en viktig roll genom att fånga upp engagemanget lokalt och kanalisera det i aktiviteter inom många olika områden.

För RFSU-klinikens arbete står det holistiska perspektivet i centrum. Vi vill se till hela patienten och tar hänsyn till såväl den fysiska som den psykiska hälsan. Det visar sig både i vårt bemötande och våra vårdinsatser. Vi deltar aktivt i forskning, bedriver eget utvecklingsarbete, följer kunskapsområdet, samverkar med universitet och vårdgrannar, lyssnar in våra patienter och utvärderar oss själva. För att uppnå målet "tillgängliga för alla" vinnlägger vi oss om hur vi kommunicerar med vår omvärld och om att individanpassa våra insatser och vårt bemötande samt att efterfråga återkoppling från såväl patienter som kursdeltagare och samarbetspartners.

4. VILKEN KAPACITET OCH VILKET KUNNANDE HAR RFSU FÖR ATT UPPNÅ SINA MÅL?

Erfarenhet och historia

RFSU har arbetat för en positiv och öppen syn på sexualitet i över 80 år. Organisationen har byggt upp erfarenhet och kunskap under lång tid, och det finns en gemensam historisk erfarenhet som vägleder organisationen. RFSU har gjort stor skillnad för många människors möjlighet att bestämma över sin kropp och uttrycka sin sexualitet, och vetskapen finns om att det är möjligt att förändra såväl kunskapsmässigt som politiskt. RFSU är en välkänd organisation som röner stort förtroende tack vare en verksamhet som sedan starten 1933 bygger på värdena lust, kunskap och engagemang.

Olika människor möter RFSU på olika sätt i vardagen. Det kan handla om mötet med en informatör i skolan, en story på Instagram eller om köp av produkter, som kondomer och glidmedel. Alla möten förstärker ytterligare kunskapen om RFSU. Genom våra många kontaktytor når vi lättare ut till politiker, skolelever och andra organisationer. Detta underlättar arbetet med att ta fram och sprida ny kunskap, påverka politik och samverka med andra.

Kunskap och analys

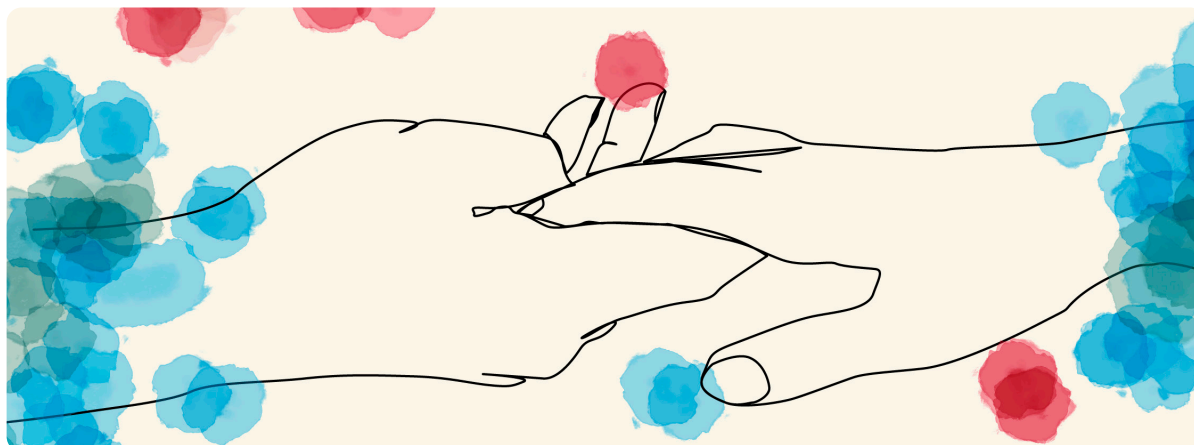
RFSU har och ska ha spetskompetens när det gäller sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter. Personal, förtroendevalda och medlemmar utvecklar löpande kunskaper och erfarenheter inom området och arbetar även aktivt med att bevaka vår omvärld. Det gäller såväl sakfrågor som metoder. I organisationen finns bred kapacitet att analysera komplexa skeenden samt att planera och genomföra större projekt och processer. På RFSU:s klinik finns legitimerade yrkesutövare såsom barnmorskor, psykoterapeuter och läkare med sexologisk och andrologisk vidareutbildning, flera med handledarkompetens. Denna breda kunskap är grunden för att RFSU ska kunna bedriva en verksamhet som leder till resultat.

Engagemang

RFSU är en medlemsorganisation och medlemmarnas insatser driver organisationen framåt och skapar arenor för engagemang runt om i Sverige. Detta möjliggör för RFSU att ha verksamhet på många platser, exempelvis sexualupplysning, medverkan på Pride och föreläsningar. Förbundet bistår med stöd för att skapa långsiktigt hållbara lokalföreningar med kraft att bedriva en meningsfull verksamhet och värva fler medlemmar. Sexualpolitiska frågor intresserar även många som vill delta vid några få tillfällen, och RFSU erbjuder vägar även till sådant engagemang.

Långsiktiga relationer

RFSU har under lång tid byggt upp relationer med andra organisationer, myndigheter, politiska företrädare och yrkesverksamma inom verksamhetsområdet. RFSU har idag 18 organisationsmedlemmar (organisationer som är medlemmar i RFSU) som utgör en viktig kontaktyta mot olika samhällssektorer.

Tvärprofessionellt arbetssätt

RFSU verkar i en föränderlig omvärld där vikten av att nå fram till olika målgrupper är avgörande för att nå bra resultat. Detta kräver ofta att olika typer av kompetenser behöver samverka för att nå uppsatta mål. Därför bedrivs arbetet i allt större utsträckning tvärprofessionellt och i samverkan mellan enheterna. På så sätt kan kunskap om en specifik fråga kombineras med kunskap om hur denna bäst når ut eller används inom alla de områden där RFSU verkar.

Finansiella resurser

RFSU:s budget har vuxit kraftigt de senaste åren. Framför allt är det externa bidrag som har ökat. Den internationella verksamheten finansieras framför allt av externa institutionella medel från Sida samt stiftelser och genomförs av egen personal och i samarbete med partnerorganisationer och nätverk. Den nationella verksamheten har under de senaste åren fått större resurser genom en ökning av externa medel till olika projekt samt genom en bättre samverkan såväl inom RFSU som med externa aktörer.

Kliniken finansieras till största delen genom avtalet med Region Stockholm som ersätter RFSU per genomfört patientbesök och för kostnaden för medicinsk service. Vår familjerådgivning finansieras av Stockholm stad utifrån antalet besökande par. Därtill kommer kursavgifter och handledningsarvodet, externa projektmedel samt egna medel för telefonrådgivning, interna insatser och visst utvecklingsarbete. En del av psykoterapi-

peuternas arbete finansieras med egna medel. RFSU har också intäkter från egna bolag som skapar en stabil ekonomisk grund, även om andelen är relativt liten i förhållande till den totala budgeten.

Sedan 2018 bedriver RFSU:s förbundskansli ett arbete med insamling av gåvor från privatpersoner. Denna breda finansieringsbas möjliggör för RFSU att verka kraftfullt inom alla de områden som beskrivs i förändringsteorin.

Nätverk och samarbeten

RFSU samverkar med många olika aktörer nationellt och internationellt. Samarbeten ger möjligheter till bättre omvärldsbevakning, kunskapsinhämtning och metodutveckling, och kraft när det gäller att nå ut. Exempel på samarbetspartners är Concord, Malmö universitet, Famna, RFSL, Ideell arena, för att nämna ett urval. Internationellt stödjer RFSU regionala nätverk för att nå flera organisationer genom en samarbetspart och RFSU har startat ett "lärandenätverk" kallat Learning4change.

5. HUR VET VI OM RFSU GÖR FRAMSTEG?

Den internationella verksamheten följs upp enligt en 5-årig uppföljningsplan (2018-2022). I planen finns frågeställningar som följs upp och stäms av gentemot vår förändringsteori. Verksamheten följs även årligen upp gentemot en målmatris. Källor och kanaler som används för att bekräfta utvecklingen mot målen är partnerrapporter, reserapporter samt egna observationer i möten med partners och rättighetsbärare.

Målen i de projekt som drivs i Sverige följs upp narrativt och genom exempelvis antal genomförda utbildningar och antal personer vi nått ut till. Kurser och andra större utbildningsinsatser utvärderas och sammanställs. Dessa är viktiga underlag i planeringen av det fortsatta utvecklingsarbetet.

Elever som möter våra informatörer får också utvärdera de informatörspass de deltagit i. Som komplement genomförs emellanåt större utvärderingar med hjälp av externa konsulter.

Utvärdering av RFSU:s internationella påverkansarbete görs löpande genom så kallade after action reviews, som används vid validering av resultaten över tid. Det politiska påverkansarbetet i Sverige följs upp genom en logg mot de politiska mål som satts upp. Loggen uppdateras löpande och stäms av årligen.

Kliniken mäter och följer upp måluppfyllelsen på flera sätt. Det sker bland annat genom övergripande sammanställningar och jämförelser av patientarbetet. Vi gör statistik över

målgruppen för vårt patientarbete, mäter antal besökare, antal besökstillfällen, andel nybesök, besökarnas kön, ålder, hur de fördelar sig inom länet och från vilka andra län de kommer mm. Vi för också statistik över preventivmedel och förskrivningar och jämför oss med siffror på nationell nivå. Vi kan till exempel se om förskrivningen av hormonfria preventivmedel ökar. Vi kan också följa hur många som testar sig för könsjukdomar och andelen positiva provsvar. På så sätt kan vi se förändringar, jämföra med nationell smittskyddsstatistik och anpassa smittskyddsarbetet utifrån det.

Kliniken bedriver också ett systematiskt kvalitetssäkringsarbete. Vi arbetar med kvalitetsmål, fördelar ansvar, identifierar de lagar och förordningar som styr verksamheten, fastställer rutiner för att säkerställa ett kompetens- och evidensbaserat arbetssätt. Dessutom kvalitetssäkrar vi våra vårdprocesser och rutiner och definierar det riskpreventiva arbetet. Vi beskriver aktiviteter för säker försörjning av service, tjänster och teknik. Vi har också rutiner för läkemedelshantering, åtgärder för att säkerställa spårbarhet samt hur vi dokumenterar och genomför egenkontroll. Arbetet följs upp årligen och resulterar bl a i en patientsäkerhetsberättelse. Dessutom genomförs patientenkäter, kursutvärderingar samt månatliga rapporter och årssammanställningar gällande avvikelser och eventuella klagomål till Patientnämnden.

6. VAD HAR RFSU BIDRAGIT TILL UNDER 2020?

RFSU:s internationella arbete

Coronapandemin har under 2020 inneburit kraftiga försämringar i tillgången till sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter i många länder. Vård kopplat till covid-19 har prioriterats och utgångsförbud har gjort det svårt att uppsöka hälsocenter. Kvinnor, flickor och hbtqi-personer har vittnat om ökad utsatthet och exponering för våld i hemmet.

I den här svåra och nya kontexten har RFSU:s partners fortsatt sitt arbete med att säkra tillgången till SRHR och stötta utsatta grupper. Många har ställt om sin verksamhet genom att ersätta fysiska träffar med digitala och adressera nya frågor som väckts under pandemin. I vissa fall har medel omfördelats för att förse utsatta grupper, som transpersoner, med akut stöd. RFSU:s partners har också arbetat för att påverka stater att i högre grad ta hänsyn till mänskliga rättigheter i sitt arbete mot pandemin.

I Kenya, där det rapporterats om hur polis skjutit flera personer till döds i början av pandemin, och hur födande kvinnor dött då de inte kunnat nå sjukhus under utgångsförbudet, har RFSU:s partner KELIN varit sammankallande i ett konsortium bestående av 50 organisationer som uppmärksammat kränkningar av mänskliga rättigheter under pandemin. De har bland annat gått till domstol för att kräva att regeringen inkluderar

information om rätten till abort och preventivmedel i sina riktlinjer kring covid-19.

I Kenya vann också RFSU:s samarbetspartner FIDA en viktig seger i högsta domstolen som ledde till att hälsoministeriet beordrades återinföra riktlinjer för säker och laglig abort inom vården. Även rätten till abort till följd av en våldtäkt blev förtydligat i det banbrytande domslutet. I Latinamerika och Karibien har partners till RFSU bidragit till att aborträtten stärkts i flera länder. I Argentina beslutade senaten i slutet av 2020 att kvinnor själva får besluta om abort fram till den fjortonde graviditetsveckan - ett resultat av mångårig kamp från feministiska och SRHR-organisationer, däribland RFSU:s partners. I Oaxaca, Mexiko, genomfördes en ändring av strafflagen som innebär en avkriminalisering av abort fram till 12 veckor av graviditet.

I Bangladesh gav ett uthålligt arbete av RFSU:s partner resultat när det gäller erkännandet av könsidentitet i nationella riktlinjer. I delar av läroplanen tar man nu upp hijras (= en person som är född som biologisk pojke och lever som transsexuell eller transgender) och erkänner det som ett tredje kön.

RFSU:s sydafrikanska partner Sexual and Reproductive Justice Coalition bidrog under 2020 till att formuleringen ”rätten till kroppslig autonomi” för första gången inkluderas i en mellanstatlig text. Det var i en resolution som leddes av Sydafrikas regering och handlade om avskaffandet av diskriminering av kvinnor och flickor inom idrott.

Flera av de hbtq- och feministiska rörelser som RFSU samarbetar med runt om i världen (till exempel den feministiska rörelsen i Latinamerika och hbtqi-rörelsen i Georgien) har sett en ökad tillströmning av aktivister som går med i deras kamp för tillgång till sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter. I Kambodja rapporterar organisationen RHAC att de arbetat med att stödja ungdomsaktivister i nästan 200 kommuner, som arbetar med påverkansarbete i SRHR-frågor. Det har lett till att SRHR i högre grad prioriterats i lokala utvecklingsplaner.

I Kenya samarbetar RFSU med den sex-positiva podcasten The Spread, som främst når unga kvinnor. I en publikundersökning rapporterar lyssnarna att podcasten bidragit till att öka deras självförtroende och kunskap om sexuella rättigheter.

RFSU:s arbete i Sverige

RFSU:s metodbank höjer kompetensen

Skolinspektionens rapport om sexualundervisningen från 2018 visade att många lärare upplevde att det var svårt att undervisa i ämnet och att det fanns ett stort behov av kompetensutveckling. Sedan dess har RFSU satsat stort på att möta dessa behov, bland annat med hjälp av webbsidan Metodbanken där vi tillgängliggör metoder och övningar för lärare och annan skolpersonal. Metodbanken har blivit en populär del av RFSU:s hemsida och under 2020 hade sidan 173 000 visningar. Många av besökarna är lärare,

men Metodbanken har också inspirerat många andra samhällsaktörer som möter unga. Flera vill använda metoderna i sin egen verksamhet eller utveckla dem till att passa andra ämnen och kontexter.

I arbetet med Metodbanken är RFSU:s lokalföreningar starkt involverade då de ofta träffar såväl elever som skolpersonal i sin sexualupplysande verksamhet. Under 2020 har RFSU Stockholm bidragit med metoder och övningar kring frågor som rör onani. Till RFSU:s tidning Wow!, som vänder sig till barn i lågstadieåldern, har RFSU Umeå tagit fram en lärarhandledning.

På grund av coronapandemin övergick gymnasieskolan i perioder till distansundervisning. För att underlätta för lärarna att hålla i undervisning om sexualitet och relationer på distans anpassade vi ett flertal övningar i Metodbanken för distansundervisning. Sammanlagt lade vi upp tolv stycken sådana övningar/metoder under våren.

RFSU:s informatörer bidrar till stärkt självkänsla

RFSU har i över 20 år jobbat med sexualupplysning på skolor, fritidsgårdar, hvb-hem, festivaler, häkten och anstalter. Under 2019 utvärderades RFSU Stockholms sexualupplysning på högstadie- och gymnasieskolor. Utvärderingen gjordes av det oberoende analysföretaget Splitvision Research på uppdrag av Folkhälsomyndigheten. Utvärderingen gjordes genom observationer och intervjuer med deltagare och slutsatsen blev att RFSU:s verksamhet gör skillnad för såväl individ som samhälle tack vare sin speciella pedagogik och metodik. RFSU:s upplysning gör att eleverna får stärkt självkänsla och i större utsträckning vågar bejaka sin sexualitet och identitet. De har också fått ökad handlingskompetens som gör det möjligt att göra medvetna val kring hälsa, relationer och sexualitet. Extra viktigt var att RFSU inte bara ger stöd i ett ”vad” (fakta) utan också ett ”hur” (färdigheter) samt att eleverna inte kände sig dömda, utan i stället accepterade och respekterade.

Under 2020 genomförde informatörer från RFSU:s lokalföreningar sammanlagt 714 pass där de tillsammans mötte 8 225 unga. Som en följd av covid-19 minskade möjligheten att besöka skolor och därmed var antalet unga vi mötte lägre än året innan. Vi påbörjade dock ett stort arbete för att stötta skolorna i att ge sexualundervisning på distans. Till exempel så spelade vi in nya poddar som vänder sig direkt till eleverna. Vi genomförde även ett stort arbete med att digitalisera informatörspassen. I slutet av året utbildades ett större antal informatörer i att hålla i digitala informatörspass och från 2021 kan de bokas av skolor. De digitala passen har också ökat räckvidden och nu erbjuds digitala pass på olika språk. Att passen är digitala gör det också möjligt att ge upplysning även på platser där vi inte tidigare haft informatörsverksamhet.

RFSU höjer kunskapen hos personal och intagna inom Kriminalvården

Sedan 2014 håller RFSU i samtalsgrupper om sexualitet och relationer på häkten och anstalter runt om landet. Målgruppen är frihetsberövade unga män mellan 18 och 22 år samt frihetsberövade kvinnor i alla åldrar. Samtalen förmedlar fakta samt kunskap om normer och värderingar kring sexualitet. Syftet är att ge de intagna verktyg att efter frigivningen kunna ta sunda beslut som skapar bättre förutsättningar för en god sexuell hälsa. Verksamheten leder också till att RFSU som organisation får mer kunskap, då informatörer i lokalföreningar fortbildas för att kunna möta denna målgrupp på bästa sätt.

Eftersom det under 2020 rådde besöksstopp inom Kriminalvården på grund av corona producerade RFSU istället en sexualupplysande tidning som Kriminalvården nu har möjlighet att använda i sin verksamhet. Syftet med tidningen var att nå fler personer och att ge målgruppen tillgång till information trots att de vanliga samtalsträffarna ställts in.

Under 2019-2020 genomförde Malin Lindroth, docent i Hälsa och samhälle vid Malmö universitet, en kvalitativ utvärdering av RFSU:s arbete inom Kriminalvården. Utvärderingen visar att personal inom Kriminalvården tycker att samtalsgrupperna är ett viktigt inslag i deras verksamhet, och att de intagna får kunskaper som Kriminalvården själva inte har möjlighet att ge. Enligt personalen når RFSU genom sitt arbetssätt fram väl till de intagna och de märker att målgruppen tar till sig kunskapen. Personalen uppger också att de själva har ökat sin kompetens och att de har lärt sig hur de kan bemöta frågor som har med sexualitet och relationer att göra.

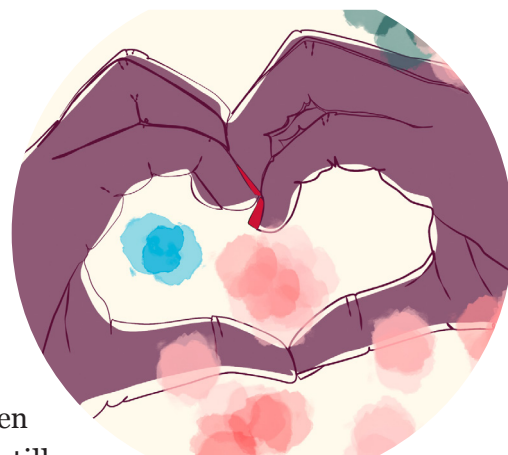
RFSU och Föreningen för Sveriges ungdomsmottagningar ökar kunskapen om unga och porr

Med start vintern 2019 påbörjade RFSU i samarbete med Föreningen för Sveriges Ungdomsmottagningar, FSUM, en föreläsningsserie om porr. Deltagarna kom från Luleå i norr till Varberg i söder. De fyra timmar långa föreläsningarna har bidragit med kunskap om hur man kan prata med unga om porr på ett sätt som stärker ungas kunskap om kropp och sexualitet, stärker deras möjlighet till reflektion och kritisk analys och ökar deras handlingsutrymme. Sammanlagt träffade RFSU cirka 700 personer som möter unga i sin vardag. Enligt en utvärdering tyckte 90 procent av de svarande att de fått ett mycket eller ganska bra helhetsintryck av utbildningen. 84 procent svarade att den var mycket eller ganska användbar i deras arbete. Projektet om porr avslutades med en gemensamt författad rapport som beskriver föreläsningarna, redovisar resultaten från utvärderingarna och sätter fingret på behoven av framtida insatser som vi redan nu börjat genomföra tillsammans. Ett fördjupat samarbete fortlever med andra föreläsningar om andra sexualupplysande ämnen samt pedagogiska filmvisningar.

Politisk påverkan

SRHR blir en viktig del i den allmänna sjukförsäkringen

Under ett FN-möte i september 2020 skrev 58 medlemsländer under en banbrytande politisk deklaration som erkände SRHR som en viktig del i den allmänna sjukförsäkringen. Detta är ett viktigt steg mot att få medlemsstaterna att inkludera SRHR i respektive lands allmänna sjukförsäkring så att dessa frågor får förtur inom vården. För att SRHR ska bli en prioriterad fråga inom EU jobbar RFSU med påverkansarbete tillsammans med nätverket Countdown. Målet är att få medlemsländerna att ta ställning för SRHR och jämställdhet i förhandlingarna i EU.

Europadomstolen avgjorde frågan om samvetsfrihet

RFSU har länge kämpat mot att samvetsfrihet, eller vårdvägran som vi väljer att kalla det, införs i den svenska vården. Samvetsfrihet innebär att vårdpersonal kan välja att inte utföra vård som de anser strider mot deras egen övertygelse, till exempel abortvård. Erfarenheter från andra länder visar att en samvetsklausul leder till att begränsa människors möjlighet att få tillgång till lagstadgad abort.

Genom debattartiklar och uppvaktning av beslutsfattare har RFSU arbetat för att få upp frågan på den politiska dagordningen. Arbetet har ofta skett tillsammans med andra, framförallt inom professionen, och nu har det äntligen gett resultat.

I mars 2020 meddelade Europadomstolen att man inte tar upp fallet med de två svenska barnmorskor som stämt Sverige för att ha brutit mot samvetsfriheten då de velat slippa utföra abortvård. Därmed slog domstolen fast att vårdpersonal inte har rätt att vägra att utföra abortvård med hänvisning till att det strider mot deras egen övertygelse. Patientens behov av vård står över vårdpersonalens möjlighet att vägra att ge viss vård.

Framgångar i UPR-processens granskning av Sverige

Vart femte år granskas ett land av FN:s råd för mänskliga rättigheter i en process som kallas Universal Periodic Review (UPR). 2020 var det återigen Sveriges tur. Inför granskningen var RFSU med och skrev två skuggrapporter tillsammans med andra organisationer där vi tog upp de förändringar som vi vill se när det kommer till mänskliga rättigheter i Sverige. Bland annat togs frågor som förändring av könstillhörighetslagen och utredning om ett tredje juridiskt kön upp. En annan fråga som lyftes var alla barns rätt till sina föräldrar, oavsett hur barnen tillkommit och oavsett föräldrarnas kön.

RFSU drev också frågan om att inrätta en oberoende nationell institution för mänskliga

rättigheter i Sverige för att höja kunskapen hos till exempel myndigheter och regering om vad det innebär att arbeta med mänskliga rättigheter i praktiken. Efter UPR-processen rekommenderades Sverige att ta fram en sådan institution och Sverige sa ja.

Regeringen svarade också att de ska intensifiera arbetet mot hatbrott, specifikt hatbrott som beror på sexuell läggning, könsidentitet och könsuttryck. Regeringen accepterade även rekommendationen att undersöka konsekvenserna av nedlagda sjukhus och förlossningskliniker i glesbygdsområden.

Sexualundervisningen äntligen obligatorisk på lärarutbildningarna

Den 3 september 2020 tog regeringen beslutet att sexualundervisningen ska bli en obligatorisk del av lärarutbildningen, en fråga som RFSU drivit under lång tid. Det är ett mycket bra och efterlängtat beslut som innebär att alla lärare kommer att få en adekvat utbildning som leder till högre kvalitet och mer likvärdig undervisning. Sexualundervisningen i skolan är en viktig del i att förbättra ungas sexuella hälsa och välbefinnande samt stärka deras förmåga att göra medvetna och självständiga val. De förstärkta skrivningarna i läroplanerna tydliggjorde också bland annat att undervisningen ska ske återkommande och att den har en viktig roll att verka för att sex och relationer ska byggas på frivillighet och ömsesidighet. Detta har RFSU arbetat för länge, inte minst genom vår informatörsverksamhet och genom att ta fram metoder som stöttar lärarna i det arbetet.

Även skolledarna har en viktig roll för att ämnet ska hålla god kvalitet och vara likvärdig. Beslutet om de nya skrivningarna i läroplanerna tydliggjorde även deras roll i detta.

RFSU har under lång tid bedrivit ett opinions- och påverkansarbete för denna förändring. Vi har genom åren haft många kontakter med bland annat relevanta myndigheter, beslutsfattare samt elev-, lärar- och skolledarorganisationer. Under vår kampanj Vecka SEX arrangerade RFSU ett riksdagsseminarium för att lyfta sexualundervisningen i skolan. Här deltog olika skolpolitiska aktörer, inklusive utbildningsministern. Under året inledde vi även en dialog med ett flertal lärarutbildningar om hur de ska kunna implementera beslutet om sexualundervisningen.

Framsteg på det familjepolitiska området

Ett viktigt steg framåt mot en ny föräldraskapslagstiftning togs i december 2020 då regeringen tillsatte utredningen "En föräldraskapsrättslig lagstiftning för alla". Målet är att göra lagstiftningen kring familjer och föräldraskap i föräldrabalken mer sammanhållen, könsneutral, jämlik och anpassad till olika familjekonstellationer. RFSU har arbetat för att påverka lagstiftningen kring föräldraskap så att den utgår från barns rätt till sina föräldrar, oavsett hur barnet har tillkommit och oavsett föräldrarnas kön,

könsidentitet och sexuella läggning. Nuvarande lagstiftning är både föråldrad och diskriminerande, särskilt mot hbtqi-personer och regnbågsfamiljer, och behöver därför förändras. RFSU välkomnar att utredningen kommer att titta på åtgärder för att underlätta för familjer där fler än två vuxna tar föräldraansvar, även om RFSU hade önskat att man även sett över möjligheten att ha fler än två juridiska vårdnadshavare.

Informationsplikten

Informationsplikten för personer som lever med hiv är ett stort ingripande i den personliga integriteten för en redan utsatt grupp och bidrar till sämre sexuell hälsa och välbefinnande för personer med hiv. Efter många års kamp från bland annat RFSU för att avskaffa informationsplikten för personer som lever med hiv beslutade riksdagen i början av 2020 att uppmana regeringen att se över om smittskyddslagen fortfarande fyller sin funktion i det här sammanhanget. I och med att den absoluta majoriteten av personer som lever med hiv i Sverige är välbehandlade, och därmed inte kan överföra hiv, fyller den så kallade informationsplikten inte längre den roll som det var tänkt en gång i tiden.

RFSU-kliniken

RFSU-kliniken anpassar sig till pandemin

RFSU-kliniken har haft öppet som vanligt trots coronapandemin men har gjort anpassningar för att minska smittriskerna. Kliniken har slutat med drop-in mottagning och har istället ersatt dessa med bokningsbara drop-in-tider. Varje dag släpps nya tider som är möjliga att boka.

Under 2020 lanserade också RFSU-kliniken en egen app som gör det möjligt att träffa patienter/klienter genom videomöten istället för fysiska besök. De digitala samtalen har varit en anpassning till coronapandemin men de har också inneburit en utmaning. Här finns det stor anledning att undersöka hur relationen och behandlingen påverkas när mötet förflyttas till digitala terapirum.

RFSU-kliniken bidrar till arbetet med smittspårning

Under 2020 började kliniken att ta emot remisser från andra vårdgivare för att smittspåra klamydia. Under året tog vi emot 372 remisser. Rutinerna för positiva klamydiatest som tagits på kliniken förändrades också. Tidigare var det barnmorskor/sjuksköterskor som tog smittspårningssamtalen med patienten. Under 2020 tog undersköterskorna istället över smittspårningssamtalen, vilket avlastat annan personal. Under året smittspårades 916 personer.

Familjerådgivningen växer kraftigt

RFSU-kliniken startade sin familjerådgivning i februari 2019 och under 2020 har antalet besökare nästa fördubblats. Under 2020 genomfördes drygt 900 samtal om 90 minuter.

Ca 70-80 procent av dem som besöker oss lever i heteronormativa relationer varav ca 60-70 procent har barn. De flesta är i åldersgruppen 25-45 år. Resterande ca 20-30 procent lever i andra slags relationer: samkönade, polyamorösa, flersamma, öppna relationer. I denna grupp är de flesta par samkönade kvinnor. Utifrån erfarenhet av kommunal familjerådgivning är det dock många fler samkönade män som söker sig till RFSU:s familjerådgivning än till den förstnämnda.

I klinikens avtal med regionen står att patienterna vanligtvis ska erbjudas max fem samtal.

Men under året har det blivit tydligt att det är svårt att göra ett bra jobb gällande sexualitet med enbart de fem samtal som ingår i avtalet med Stockholms stad. Många par har djupare problematik och traumatiska erfarenheter som är svåra att komma åt på så kort tid. Lust och sexualitet är komplext och berör många delar av oss. När den sexuella dynamiken är problematisk i relationen tar det tid, mod och mycket arbete kring tillit, både för paret och för oss som terapeuter. När vi ser att behovet av fler än de fem samtalen finns försöker vi därför möjliggöra fortsatt kontakt inom ramen av RFSU:s egen psykoterapiverksamhet.

Ökat tryck på terapeuternas telefonrådgivning

Kliniken upplever ett ökat tryck på terapeuternas telefonrådgivning. Tidigare kunde personer i Region Stockholm erbjudas besökstider ganska snabbt. Men på grund av att fler hör av sig har kötiderna till psykoterapeut blivit längre. Telefontiden har därför använts mer för att ge rådgivning direkt i telefonen än tidigare.

Kliniken har blivit en del av chatten

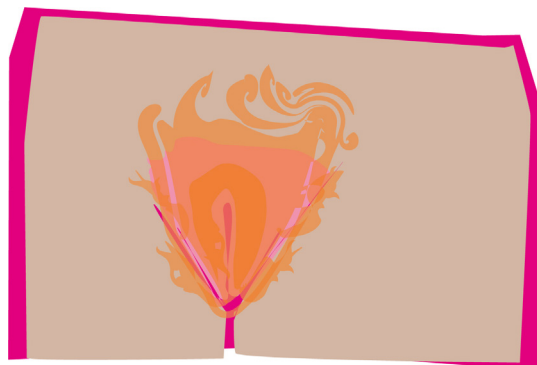
Under 2020 har en barnmorska och en psykoterapeut från kliniken deltagit i RFSU:s chattverksamhet. RFSU-chatten startade under 2019 i syfte att ge personer tillgång till sexologiskt kunniga rådgivare på ett enkelt sätt. Att personal från RFSU-kliniken bemannat chatten mer har gjort att fler kunnat få svar av sexologiskt och medicinskt kunnig personal. Chatten har både kunnat komplettera och ersätta telefonrådgivning och besök på kliniken. Att ha haft kontakt med klinikens personal i chatten kan också göra att fler söker sig till RFSU och RFSU-kliniken.

Utbildning

Under 2020 utformade RFSU-kliniken och kansliet tillsammans med Malmö universitet en utbildning i Klinisk sexologi på 15 högskolepoäng. Utbildningen var från början planerad att starta i januari 2019 men då antalet ansökningar inte var tillräckligt stort sköts utbildningen upp. I november 2020 stod det klart att utbildningen skulle bli helt digital på grund av coronapandemin. Intresset var enormt och tack vare det digitala upplägget kunde vi nå fler med denna kliniska kompetenshöjning än vi skulle gjort annars: I stället för maxantalet 22 studenter fick vi nu 59 anmälda från hela Sverige. RFSU-kliniken och Malmö universitet ompletterar varandra med sina kliniska respektive akademiska kunskaper.

Allt fler vill få hjälp med genital smärta

Antalet patienter på kliniken har ökat under 2020 och det är väntetid både till psykoterapeuterna och till barnmorskorna. Behovet av att få hjälp med genital smärta är växande. För närvarande har kliniken 2-3 månaders väntetid. Vad ökningen beror på är oklart, men en anledning kan vara att det saknas personal med sexologisk kompetens på andra vårdmottagningar. Dessutom har pandemin inneburit att enheter på sjukhus som arbetar med genital smärta har ställt om till covid-19-vård och inte tagit emot dessa patienter.

+ RFSU-KLINIKEN I SIFFROR 2020 +

21 300 BESÖK AV **12 300** PERSONER

2 600 PSYKOTERAPISAMTAL

900

FAMILJERÅDGIVNINGSSAMTAL

14 200 BESÖK TILL BARNMORSKA

1 700

BESÖK TILL SJUKSKÖTERSKA

1 600 BESÖK TILL LÄKARE

300

BESÖK TILL UNDERSKÖTERSKA

9 000 personer lämnade test för klamydia och gonorré.

4 200 personer lämnade test för syfilis.

7 000 personer lämnade test för hiv.

1 700 personer lämnade test för hepatit.

Tre fall av hiv remitterades vidare till infektionsklinik.

